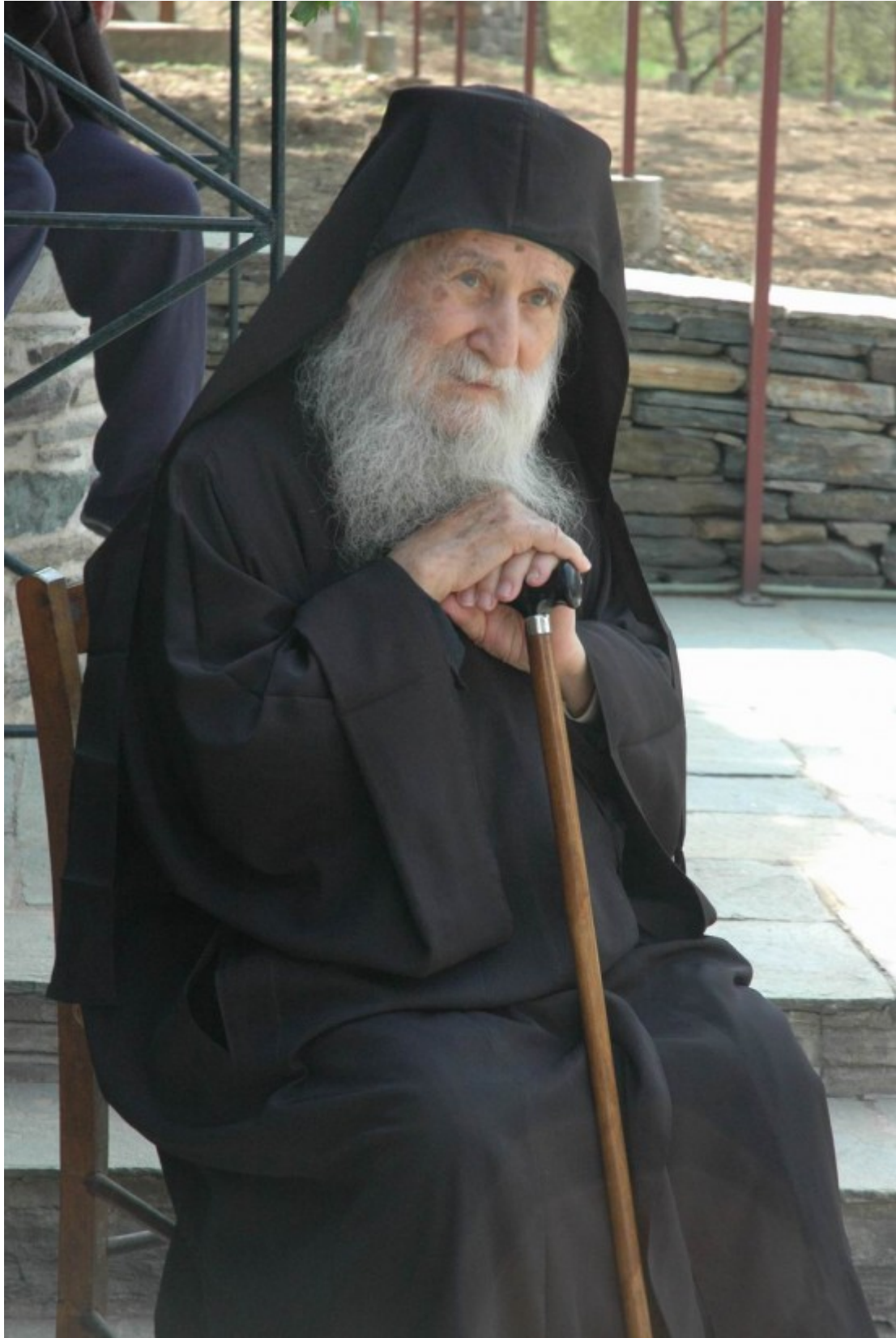

18 Μαΐου 2013

Καταγωγή- Παιδική ηλικία- Μοναστικόν στάδιον Αγ. Νεοφύτου

/ Γέροντας Ιωσήφ Βατοπαιδινός († 2009)

Για την αποστολική και αγιοτόκον Κυπριακήν Εκκλησία, δεν είναι ξένον ουδέ ασύνηθες η προβολή και ανάδειξις υψηλών αναστημάτων και μεγάλων φυσιογνωμιών, στο δικό της στερέωμα, είτε διά την ποιότητα της φυσικής

απλότητος του λαού της, είτε διά την γεωγραφικήν εγγύτητά της προς τον πυρήνα της αποκαλύψεως, όπου η κοσμοσωτήριος οικονομία επετελέσθη, είτε δι' άλλον τινά λόγον, που ίσως μπορούν άλλοι ικανοί να προσδιορίσουν. Μια τέτοια μεγάλη φυσιογνωμία είναι και αυτή που σήμερα προτιθέμεθα να προβάλλωμε, η οποία, κατά το φιλοσοφικόν, ήτο «το κατάλληλον πρόσωπον στον κατάλληλο καιρό». Πράγματι, ως μια ειδική ευλογία της πανσωστικής του Κυρίου μας προνοίας, ανεδείχθη ο μέγας τούτος φωστήρ και μέγιστος παρήγορος, στην πλέον κρίσιμη ώρα, που η νήσος εχειμάζετο διπλά και από τις ανωμαλίες των φυσικών στοιχείων, και από τις κοινωνικές ατασθαλίες, που πληθωρικά συνέβαιναν.

Νεόφυτος, ο οσιώτατός μας πατήρ, πρεσβύτερος, μοναχός και έγκλειστος, όπως αυτοεκαλείτο, εγεννήθη εις την επαρχίαν Λάρνακος, στο χωρίον Λεύκαρα, γύρω στα μέσα του έτους 1134 μ.Χ. Ο πατέρας του ονομάζετο Αθανάσιος και η μητέρα του Ευδοξία, ήτις και αυτή ησπάσθη τον μοναχικόν βίον, μετά τον θάνατο του συζύγου της. Η οικογένειά του ήτο αγροτική και με στενά οικονομικά περιθώρια, καθότι και πολυμελής. Οκτώ τον αριθμό τα παιδιά και δύο οι γονείς ήσαν το σύνολο της ευλογημένης αυτής οικογενείας, αγρόται κατά την κληρονομικήν τους παράδοσιν, και μ' αυτό το επάγγελμα ασχολούντο γενικά. Η μετέπειτα στροφή του ενός εκ των τέκνων στην υψηλότεραν πνευματικήν ζωήν, του Νεοφύτου στο 18ον έτος της ηλικίας του, και η εξακολούθησις ετέρου αδελφού, του Ιωάννου, μαρτυρούν το ευσεβές περιβάλλον και την χριστιανική ανατροφή που επικρατούσε στην σεμνοτάτη αυτή οικογένεια, αφού η μητέρα δεν εδίστασε, μετά την πλήρωση των οικογενειακών της υποχρεώσεων, να προχωρήση στην ιδίαν με τα τέκνα της

μοναστικήν ζωήν.

Η οικονομική μάλλον στενότης δεν επέτρεψε την μόρφωσιν στα παιδιά, και έτσι ο Νεόφυτος παρέμεινε τελείως αγράμματος, πράγμα όχι ασύνηθες στους αγροτικούς χώρους ιδίως της τότε εποχής. Το χαρακτηριστικόν του περιβάλλοντος του και οι μετά ταύτα ασχολίες του, στα πρώτα έτη της αποταγής του στην μονή που κατέφυγε, μαρτυρούν τον όσιον ως αμπελουργόν και φυτοκόμον και επιτήδειον γεωργόν. Το άπλαστον και ακέραιον του χαρακτήρος του, τώρα εις την νέαν του ζωήν, αποκαλύπτουν την προσήλωση στα οικογενειακά του καθήκοντα και ιδίως την υποταγή και πειθαρχία προς τους γεννήτορας, ενός εκ των σπουδαιοτέρων καθηκόντων των Χριστιανών τέκνων, που σήμερον δυστυχώς τείνει παντελώς να εκλείψει.

Παιδική ηλικία

Όπως μόνος του αναφέρει ο άγιος, στην παιδική του ηλικία συνέβη μεγάλη πείνα στην Νήσο, και εξ αυτής πολλοί θάνατοι και επακόλουθα δεινά, μάλιστα δε και κάποια άγνωστη δι' ημάς «υπόθεση Καμύτζη» επέτεινεν αυτά περισσότερον. Είτε πάντως αυτή η αιτία των κοινωνικών μεταβολών, είτε η γενική οικονομική κατάστασις που επικρατούσε, συνετέλεσεν ώστε να παραμείνουν και τα λοιπά τέκνα μαζί με τον Νεόφυτον στην αγραμματοσύνη. Μας διηγείται ο ίδιος χαρακτηριστικά: «Της εγκυκλίου παιδείας ίχνη ουδ' όλως εθεασάμην πώποτε. Επεί γαρ και ιδιωτικόν βίον αρχήθεν ειλόμην, ου μόνον της έξω της μονής παιδείας ημοίρησα, αλλ' ουδέ μίαν ημέραν εις μαθημάτων διατριβήν παρά των τεκόντων απεδόθην, απλάστου τε και αμαθούς προβάτου διενήνοχα ουδέν, ων αμαθής άχρι και του άλφα και κουρός ως ετών οκτωκαίδεκα τη ηλικία».

Πάντως η φιλόθεος ανατροφή επροίκισε τον όσιον με τα αγαθά της Χριστοθείας αισθήματα, που σύντομα ανεπλήρωσαν και επερίσσευσαν από τα ταπεινότερα της έξωθεν σοφίας και παιδείας χαρίσματα. Όσον για την επιτηδειότητά του στις αμπελουργικές εργασίες ήτο «καλώς γνωρίζων τα προ της φυτείας και τα εν τη φυτεία και μετά την φυτείαν» και όλα «μέχρι καρπού και κλαδίου και τρυγητού και ληνού πατητού».

Ευρισκόμενος, λοιπόν, στην ηλικίαν αυτήν των 18 ετών ο νεαρώτατος Νεόφυτος και υπό των γονέων και λοιπών οικογενειών αγαπώμενος παρεκινήθη, ως συνήθως, εις γάμου κοινωνίαν. Προκατηρτισμένος όμως διά της Χριστοειδούς ανατροφής, όπου πλεονάζει ο θείος φόβος, υπελόγιζε ακριβέστερα την του κόσμου ματαιότητα. Τον συνεκλόνηζε η έννοια του θανάτου, όπου συχνά την συναντούσε, όχι μόνο φυσιολογικά στο γήρας της ηλικίας, αλλά και προώρως και εκτάκτως, στον δύστηνόν μας τούτον βίον. Όλων τούτων η έννοια και ο θείος φόβος

κυρίευσαν την αθώαν του ψυχήν και ως σκοπόν του έταξε την αποταγήν του κόσμου τούτου, και όλων των συναφών του, και την αναχώρησιν μακράν των όσων κατά τους πατέρας σκοτίζουν τον νουν και αιχμαλωτίζουν την καρδίαν.

Ο μόνος τρόπος όμως λυτρώσεως από την γνώμην των γονέων, που ήδη προχώρησαν στην του γάμου ετοιμασίαν, δεν ήτο άλλος από την λαθραίαν φυγήν.

Η καλλιεργηθείσα παιδιόθεν χριστιανικωτάτη ηθική στην αθώαν ψυχήν του νέου απέδωσε τους καρπούς κατά την ηλικία των 18 ετών και, αφού εδραπέτευσε όπως συνήθως συμβαίνει εις όσους γνωρίζουν την οικογενειακήν αντίδραση, έφθασε στο περί τον Πενταδάκτυλον όρος του Κουτσοβέντη, όπου ήκμαζε τότε η μονή του αγίου Χρυσοστόμου, και εκεί προτίμησε να συναριθμηθή ο θείω έρωτι τρωθείς Νεόφυτος. Πίστευε πως στην οπωσούν απομακρυσμένην αυτήν μονήν δεν θα τον ανεκάλυπταν, και επομένως θα επετύγχανε του ποθουμένου σκοπού.

Κατόπιν όμως ερευνών και κόπων ουκ ολίγων, κατόρθωσαν οι γονείς να ανακαλύψουν τον νέον στο καταφύγιό του, στην Μονήν, και μετά πολλών δακρύων και ικεσιών κατόρθωσαν να τον πείσουν να τους ακολουθήση. «Επιστρέψας», όπως μας λέγει, τη επιμονή και παρακλήσει των γονέων, «μετά πολλής πάλης και μάχης περινοίας τους γαμήλιους εκείνους συμφώνως κατέλυσα χάρτας».

Ο τρόπος της αντιμετώπισεως των γονέων του και η υπακοή του, έστω και προσωρινώς, είναι αξιέπαινος, γιατί με τον υποπίπτοντα και ταπεινόν αυτόν τρόπον απέδειξε ότι απονέμει μέν το προς τους γονείς σέβας και την εκτίμησιν, προτάσσει όμως την θείαν εντολήν «ο φιλών πατέρα ή μητέρα υπέρ εμέ ουκ έστι μου άξιος».

Διαπιστώσαντες οι κάλλιστοι γονείς τον πόθον του νέου, ως ένθεον και ειλικρινή, ενέδωσαν, και ελεύθερος πλέον ο εύελπις της ουρανού στρατείας επεδόθη ανενόχλητος στον διακαή του πόθον, στην ένθεον βιοτήν.

Το Μοναστικόν Στάδιον

Εις την ως άνω μονήν, όπως προαναφέραμεν κατηξιώθη ο φλογερός εραστής της ουρανού βασιλείας να λάβη το αγγελικό σχήμα των μοναχών, διά της κουράς, εις διάστημα όχι ολιγώτερο των πέντε ετών. Τόση ήτο η έφεσις και ο πόθος του στην αγγελικήν αυτήν ζωήν και διαγωγήν, ώστε τόσο ωραία να μας αναφέρει πως ησθάνετο υπό την ταπεινήν του ράσου περιβολήν• «ουδέποτε», λέγει, «νυμφικός κόσμος έθελξε νυμφίον τόσον, όσον εμέ η της μοναχικής εσθήτος περιβολή. Των μανίκων γαρ αυτής τα τέρματα κατεφίλουν και τον Κύριον εδυσώπουν καθάραν μοι αυτήν και άμωμον διατηρήσαι εις τέλος».

Η επαγγελματική του ιδιότης ως αμπελουργού έπεισε τον τότε ηγούμενον Μάξιμον να τον τοποθετήσει στη διακονία των αμπελώνων της μονής, στην τοποθεσία Βούππαις, όπου παρέμεινε διακονών επί μίαν πενταετίαν.

Κατ' αυτόν τον χρόνον, εδιδάχθη και τα πρώτα γράμματα, χωρίς όμως να μας αναφέρει υπό τίνος και με ποιον τρόπον τα έμαθε. Μάλλον μόνος του εκαλλιεργήθη, με την ιδιαίτερην ευφυΐα που τον εχαρακτήριζε και με τον θείον φωτισμόν, διότι, εάν συνέβαινε διαφορετικά, δεν θα παρέλειπε να μας τον αναφέρει, όπως πάντοτε συνήθιζε. «Τα πρώτα των γραμμάτων στοιχεία εγνώρισα, όσον το εμπεδωθήναι με την σύναξιν του νυχθημέρου την μοναχοίς ειθισμένην. Ποίω δε τρόπω και όπως τα σμικρότατα ταύτα μεμάθηκα λέγειν ου βούλομαι, μήπως και δόξωμεν φιλοτιμίας χάριν διεξιέναι ταύτα». Μόνος του μας αποκρύπτει τον παράδοξο τρόπον της αυτομαθήσεώς του, που δεν ήτο άλλος από τον υπερβολικό ζήλο και την ακούραστη προσπάθεια, αφού στο διάστημα αυτό όχι μόνον απλώς να αναγινώσκη έμαθε, αλλά «τότε και το ψαλτήριον συν Θεώ ολικώς απεστήθισα. Τούτο γαρ παρά πάσαν Γραφήν οι Πατέρες αποστοματίζουν ημίν παρέδωσαν».

Εκείνο που αξίζει να σημειωθεί στον γενναίον αυτόν πύκτην της ευσεβείας είναι η σύνεσις του στην διάκριση των πραγμάτων, που με θαυμαστή λεπτομέρεια ερμήνευε τους φυσικούς νόμους με την έννοια του θείου φόβου, ως όντως αρχήν σοφίας και των λοιπών πάντων καλών. Με βάση το νόημα του θανάτου, το πρόσκαιρον αυτής της ζωής και γενικά τον κύκλον της ματαιότητος, στήριζε τις αποφάσεις του είτε τις καθ' ημέραν είτε ολοκλήρου του βίου και γενικά της ενταύθα ζωής.

Την σύνεσιν αυτήν είχεν από της νεαρωτάτης ηλικίας, ότε ακόμη ήτο παιδί, όπως αυτή φαίνεται στην περιγραφομένην κρίσιν του • «εί γε πτωχός τις αλήτης και ρακενδύτης, προς την πατρικήν μου ήλθεν οικίαν επαιτών άρτον, ζηλωτός και μακάριος εμοί ο αυτού ελογίζετο βίος, και εί γε ην μοι εφικτόν, ευθυβόλως είχαν παρέπεσθαι αυτώ, ουδείς δε τας εμάς εγίνωσκε ταύτας εννοίας, πλην του χορηγούντός μοι ταύτας Θεού». Βλέποντας διάφορες σκηνές της κοσμικής ματαιότητος, και ιδίως των θλιβερών και απροσδοκήτων συμφορών που μαστίζουν την πανανθρώπινη ζωή, συνεπέρινε «ότι ταύτα πάντως πείσομαι και αυτός εμπλακείς εν τω βίω και την τούτων δυσχέρειαν διαδράσαι αμήχανον».

Η μνήμη του θανάτου εδέσποζε αδιάλειπτα στην αγαθή του καρδιά και η έννοια της αιωνιότητος ως κληρονομίας των δικαίων κυριολεκτικά τον συνήρπαζε. Εκ βάθους ταπεινοφροσύνης, που όλον του τον βίον εχαρακτήριζε, απέδειξε όλα αυτά στην θείαν ευσπλαγχνίαν και φωτισμόν λέγων «ταύτα τα διανοήματά τε και

ενθυμήματα ου της εμής νεότητος και αγροικίας, αλλά θείας τινός χάριτος και προνοίας έργον». Τόσην δε εμπέδωση και καλλιέργειαν η πνευματική γνώσις είχε στην νεαρωτάτη του ψυχή, ώστε επεκαλείτο μάρτυρα τον Θεόν για την τόσην του πεποίθηση, κατά το Κυριακό λόγιον, κατά το οποίο, όστις θέλει να εύρη την ψυχήν αυτού, πρέπει να την απολέση ενταύθα, για να την εύρη στο μέλλον. Ιδού τι μόνος του ο όσιος λέγει• «είγε κατά τόνδε τον βίον εξαφανίσω εγώ εμαυτόν, εις τον μέλλοντα πάντως φανεροί με ο Θεός και ευρίσκομαι πάλιν».

Στην πενταετίαν αυτήν της εις την Μονήν διακονίας προχώρησε στη μελέτη και κατανόηση της Γραφής, τον συνήρπαζον δε κυρίως τα κατ' αρχήν πρώτα λόγια της Γενέσεως, τα αναφερόμενα στην κοσμογονίαν, και επιθυμούσε πάντοτε να τα ακούη και να τα μελετά.

Η αποστήθις του ψαλτηρίου στο διάστημα αυτό είναι ένας πραγματικός άθλος διά τον αμαθή αυτόν αγροτόπαιδα, που διά πρώτην φοράν εις την Μονήν ήκουσε Γραφικήν διήγησιν.

Η κατάκτησις αυτή προσδιόριζε την μετέπειτα επέκτασίν του εις τους «αορίστους» ορίζοντας της πραγματικής Θεολογίας και πνευματικής σοφίας, που θα φώτιζε όχι μόνον την χειμαζόμενη του πατρίδα, αλλά και ολόκληρον την εκκλησίαν. Η ραγδαία αυτή προαγωγή στους πνευματικούς ορίζοντες, όπου έπέτα

ο νεαρός αθλητής δεν ήτο δυνατό να λάθη της προσοχής των ηγητόρων της μονής του, αλλ' ουδέ και αυτός ο ίδιος να μην δεχθή τις εφέσεις του ησυχαστικωτέρου και απραγμονεστέρου βίου. Και τα δύο συνέβαιναν ταυτοχρόνως, ώστε και ο ηγούμενος να τον ανακαλέση εντός της μονής και να του αναθέση την διακονίαν της εκκλησίας, και αυτός ο ίδιος να σκέπτεται περί απομονώσεως και ησυχίας.

Κατά την επί διετία παραμονή του στην διακονία του παρεκκλησιάρχου, η προσοχή, η αγωνιστικότητα και η εσωστρέφεια ετηρούντο με πολλήν ακρίβειαν και θείον πόθον και, ως ήτο φυσικόν επόμενον, οι καρποί δεν ηλέγχοντο πλέον υπό του αθλητού. Στην παράκλησίν του να του επιτραπή η κατά μόνας ζωή, δεν του δόθηκε η ευλογία από τον ηγούμενον, για το νεαρόν της ηλικίας του. Έτσι μία μόνον του έμενε λύσις, η διά της ταπεινώσεως υπομονή, ίνα εκ της Χάριτος άνωθεν δοθή η πληροφορία. Πείθεται λοιπόν και πάλιν να υποταχθή στην κρίσιν των πνευματικών του πατέρων, ο αλάνθαστος συνεχιστής της Πατερικής μας παραδόσεως, και μετά από ένα έτος αγωγύστου διακονίας λαμβάνει παρά του νέου ηγουμένου Ευφροσύνου την ποθουμένην άδειαν και ευλογίαν, ίνα του καθ' ησυχίαν σκοπού του εφαρμόση την απόφασιν.

Μη δυνάμενος πλέον να αντισταθή στις εσωτερικές πιέσεις του προς Χριστόν έρωτος, ο δόκιμος πλέον αθλητής, στρέφει τα διαβήματά του προς ανατολάς, εις την άλλοτε γην της επαγγελίας, όπου η κοσμοσωτήριος κατηργάσθη οικονομία.

Το διά θαλάσσης ταξείδιόν του ήτο περιπετειώδες και κινδύνευσε επί εν ημερονύκτιον εις σφοδροτάτην τρικυμίαν «εναυάγησαν δε τότε πλοία πολλά και ημείς απελπίσαμεν τότε της ημών ζωής, και λοιπόν σωτηρίαν ψυχής και μόνης εζητούμεν Θεόν».

Με τους αλαλήτους στεναγμούς της καρδιάς ο τετρωμένος τω θείω έρωτι νεαρός μοναχός Νεόφυτος έκραζε ενδομύχως προς τον ποθούμενον, διανύων την προς τα θεοβάδιστα μέρη πορείαν «Εν τω ουρανώ τα όμματα εκπέμπω μου της καρδιάς, προς σε Σωτήρ, σώσόν με Ση επιλάμψει».

«Γνώρισόν μοι, Κύριε, οδόν εν η πορεύσομαι, ότι προς σε ήρα την ψυχήν μου», επανελάμβανε ο όσιος ασκητής περιδιαβαίνοντας τους αγίους τόπους • «εις τα της Τιβεριάδος μέρη» πρώτον, μέχρι και της ερήμου όπου ο Κύριός μας ευλόγησε τους πέντε άρτους. Μετά μετέβη στα όρια Μαγδαλά και στο Θαβώριον όρος. Μετά την του Παναγίου Τάφου προσκύνησιν, ανατολικά, περιήλθε τα του Σουκά μέρη και την του αγίου Σάββα Λαύρα, μετά δε τον Ιορδάνην και τα πέριξ μέρη, έως του Χοτζεβά, και άλλου, όπου κατά παράδοσιν ασκούντο πατέρες ή ήσκησαν παλαιότερα ησυχασταί. Σ' όλην αυτήν την αναζήτησιν διέτριψε περί τους έξι

μήνας, χωρίς να βρη την ποθουμένην ανάπαυσιν. Σ' αυτήν την περιπετειώδη περιήγησίν του, μας αποκαλύπτει ότι «εχρηματίσθη διά τίνος όψεως, ελέει Θεού, μη εν τη ερήμω αυτή, αλλ' εν ετέρω τόπω μεταβήναι, εφ' ω και ο βασιλεύς, φησί, καταβήσεται και εκείσε τυπώσει ψωμίον».

Μη ενδεικνυμένης άρα της Παλαιστινίου γης ως της υπό Θεού ορισθείσης για το υπόλοιπον του οσίου μέλλον, εσκέφθη και πάλιν την περιφέρειαν του όρους Κουτσουβέντη, μήπως εύρισκε κάπου εκεί τον της αναπαύσεως τόπον.

Επανακάμπει λοιπόν και πάλιν ο όσιος στην πρώτην του μονήν, του αγίου Χρυσοστόμου, και επιχειρεί να βρει τόπον έρημον για να ησυχάση. «Επει ό τα πάντα προβλέπων Κύριος ουκ ευδόκει προς τούτο, ουδέ οι προάγοντες της μονής συνευδόκουν, απήρα εκείθεν και προς το φρούριον αφικνούμαι της Πάφου, προς το του Λάτρους όρος, βουλόμενος υποπλεύσαι». Εξέχουσαν θέσιν είχε τότε και το του Λάτρους όρος, ιδίως για τους ησυχαστάς, και ολόκληρος η περιφέρεια Ολύμπου και Βιθυνίας, όπου χιλιάδες μοναχοί κατέφευγον, κυρίως μετά την καταπίεση των της Αιγύπτου και Παλαιστίνης τόπων από την εξάπλωσιν της Ισλαμικής επικρατείας.

Δεν επεζήτη πλέον ο Θεόδεικτος ασκητής Νεόφυτος ένα τόπο απλώς και μόνον όπου θα 'βρισκε ανάπαυσιν και ησυχίαν, αλλά τον κατ' εξοχήν ίδιον τόπον όπου του υπεδείχθη, ένθα «ο βασιλεύς καταβήσεται και τυπώσει ψωμίον». Του απεκαλύφθη ότι προορισμένος υπήρχε ο τόπος της καταπαύσεώς του, αλλ' έμενε η οριστική ανακάλυψις της ακριβούς τοποθεσίας. Ανέμενεν μετ' αγωνία την ανεύρεση του μέλλοντος σκηνώματός του, για να προσθέση την κατάλληλον προς τούτο ωδήν• «ως αγαπητά τα σκηνώματά σου, Κύριε των δυνάμεων, επιποθεί και εκλείπει η ψυχή μου εις τας αυλάς του Κυρίου» και πάλιν «ώδε κατοικήσω, ότι ηρετισάμην αυτήν».

Όσο και η πίστις να είναι σταθερά, δεν παύει ο βεβαιόπιστος να αγωνιά για την έκβαση των προσδοκιών του, και αυτό ακριβώς έπασχε και ο ημέτερος ασκητής.

Καταντήσας στο λιμάνι της Πάφου για αναζήτηση του μέσου πλεύσεως στον προγραμματισθέντα τόπον, συναντά την τελευταίαν του περιπέτειαν.

Ο αείμνηστος Γέροντάς μας Ιωσήφ ο ησυχαστής μας έλεγε πάντοτε τον εξής λόγον της εμπειρίας του• «Στο τέλος εξαντλητικής υπομονής, γίνεται γνωστόν το θείον θέλημα». Στο τέλος ακριβώς και αυτής της δοκιμασίας, όπου θα ιδούμε πιο κάτω, οδηγείται ο όσιος στον τόπο όπου του προητοίμασεν ο Θεός, πριν ακόμη τον καλέση.

Όπως μας αναφέρει ο όσιος, εις το φρούριον του λιμένος της Πάφου «φωραθείς

τοίς φρουροίς του ναυστάθμου, εβλήθην εις φυλακήν νυχθήμερον εν, αφείλαντο δε μοι και ά χάριν ναύλου κατείχον νομίσματα δύο. Μεσιτεία δε τινων ανθρώπων ευλαβών, απελύθην της φρουράς και διήγον εν επορία, μη ειδώς ποίος άρα καθέστηκέ μοι ο της επαγγελίας και της καταπαύσεως τόπος».

Πηγή: Γέροντος Ιωσήφ, «Άγιος Νεόφυτος ο Έγκλειστος», Έκδοσις Ιεράς Μεγίστης Μονής Βατοπαιδίου, Άγιον Όρος 1998.

<http://bit.ly/11QwQpb>